

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ BENLİK SAYGISI ÜZERİNE ETKİSİ¹

Nihan OĞUZ, Dua Nur SOYDUK, Berfin DOĞAN, Merve BAYRAM, Nisa Nur YAVUZCAN, ^{Merve} İlgin GÜNER, Ozan BERBER, Sümeyye BALCI

ÖZ

Bu araştırmada çocukluk çağı travmalarının benlik saygısına etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma verileri, 2021-2022 bahar dönemi öğretim yılında Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde psikoloji bölümünde okuyan ve kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 245 katılımcıdan elde edilmiştir. Araştırmada "Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği"nden yararlanılmıştır. Veriler; Regresyon, Spearman Korelasyon, T ve Mann-Whitney U testleri analizleri ile değerlendirilmiştir. Araştırmada, çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukluk çağı travması arttıkça benlik saygısı düzeyinin düştüğü görülmektedir. Ek olarak, erkeklerin çocukluk çağı travmalarının kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerin fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal puanları kadınlara göre daha yüksektir. Dahası; Çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarının %26 oranında benlik saygısını yordadığına ilişkin sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, Benlik saygısının cinsiyete ve sınıfa göre farklılaşmadığı gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocukluk Çağı Travması, Benlik Saygısı, Cinsiyet, Psikoloji Bölümü Öğrencisi

THE EFFECT OF CHILDHOOD TRAUMA ON SELF-ESTEEM

ABSTRACT

This study aimed to investigate the effects of childhood traumas on self-esteem. The research data were obtained from 245 participants who were studying in the psychology department in the Republic of Turkey and the Turkish Republic of Northern Cyprus in the 2021-2022 spring semester and selected by convenience sampling method. "Childhood Trauma Scale" and "Rosenberg Self-Esteem Scale" were used in the study. Data; Regression, Spearman Correlation, T, and Mann-Whitney U tests were evaluated by analysis. The study concluded that there is a positive and significant relationship between childhood traumas and self-esteem. It is seen that the level of self-esteem decreases as childhood trauma increases. In addition, it was concluded that men's childhood traumas were higher than women's. Men's physical abuse, emotional neglect, and physical neglect scores are higher than women. Moreover; It was concluded that the sub-dimensions of childhood traumas predicted self-esteem by 26%. Finally, it was observed that self-esteem did not differ according to gender and class.

Keywords: Childhood Trauma, Self-Esteem, Gender, Psychology Student

¹ Bu çalışma birinci yazarın danışmanlığında hazırlanmış lisans bitirme projesinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Travmatik bir durumla karşı karşıya kalmak, yaşam boyunca karşımıza çıkan oldukça yaygın bir problemdir (Van der Kolk ve McFarlane,2012:10). İnsan hayatının başlangıcı olan doğum eyleminin bir travma olması, insanın hayata travma ile başladığını gösterir ve yaşam boyunca karşılaşılma riski de oldukça yüksektir (Cooper vd., 1994; akt. Melek ve diğerleri,2013:166) Toplumun ilerleyebilmesinde büyük bir öneme sahip olan çocuklar ve maruz kalmış oldukları çocukluk çağı travmaları, dünyanın her yerinde ve tarih boyunca sıkça karşılaşılan büyük bir sorundur (Aytaçalp ve Durat, 2019:144).

Çocukluk çağı travmaları bireylerin reşit olmadan; ebeveynler, bakım verenler veya başka bireyler tarafından maruz kaldıkları kötü muamelelerdir. Çocukların bedensel ve psikolojik açıdan yıpranmasına sebebiyet veren ve gelişimine olumsuz yönde etki eden eylemler olarak da açıklanabilir (Yurdakök, 2010; akt. Şenkal, 2013:23). Çocukluk döneminde karşı karşıya kalınan kötü muameleler; kişilerin gelecek yıllardaki yaklaşım ve davranışlarını olumsuz etkileyerek psikolojik problemlere yol açmakta, bireylerin sosyal ilişkilerine ve benlik algılarına zarar vermektedir. Toplumun önemli bir parçası olan çocukların sağlıklı kişiler olarak hayatlarına devam etmeleri son derece önemlidir (Toker, 2021:8). Çocukluk çağı travmaları; fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal olmak üzere 5'e ayrılmaktadır. (Glaser, 2002; akt. Yayla, 2020:17). Fiziksel istismar, çocuk ve ergenin ebeveynleri veya başka bireyler tarafından bedensel olarak zarar görmesidir. Fiziksel istismar olarak sayılabilecek davranışlar; vurma, itme, tekmeleme, ısırma, boğma, sarsma, yakma, zehirleme vs. olabilmektedir. Cinsel istismar, çocuğun cinsel organlarını okşama, öpme, tecavüz etme, teşhir etme ve çocuğu pornografi olarak kullanmak olarak tanımlanır. Duygusal istismar, diğer istismar türlerine göre en yaygın olanıdır. Çeşitli müdahalelerle çocuk ve ergenin beden ve kişiliğine dair kendilik algısını olumlu algılama, değerlendirme ve geliştirmesine ket vurulması ve böylece duygularının rencide edilmesidir. Fiziksel ihmal, çocuğa sosyal anlamda mevcut hakların sağlanmaması ve bunlardan yoksun bırakılması olarak tanımlanabilir. Cinsel ihmal ise çocuğun cinsel gelişimine gereken dikkatin verilmemesi ve cinsel anlamda sömürülmesine karşı korunmamasıdır. Çocuğun en önemli ihtiyaçlarından olan sevgi, yakınlık ve ilgiden yoksun bırakılması da duygusal ihmal olarak adlandırılmaktadır (Demirkapı, 2013:10). Genel anlamda çocukluk çağı travmaları kişileri duygusal, bilişsel, bedensel, sosyal ve davranışsal olarak etkilemektedir (Carr vd., 2013; akt. Çobanoğlu, 2020:11).

Benlik saygısı, Rosenberg tarafından, bireylerin kendilerine yönelik olumlu veya olumsuz tutumları şeklinde tanımlamakta ve yüksek benlik saygısı ile düşük benlik saygısı olarak iki boyutlu olduğunu ifade etmektedir (Rosenberg 1979; akt. Çobanoğlu, 2020:23). Benlik saygısı yüksek olan kişilerde kararlı, tutarlı, pozitif, başarıya isteği ve zorluklarla baş edebilme kabiliyeti yüksek olması gibi özellikler görülmektedir (Uyanık ve Akman, 2004:409). Kendi hayatları ile ilgili sorumlulukları benimsemiş ve

yaşamlarını kendi hakimiyetleri altına almışlardır (Aydemir, 2014; akt. Toker, 2021:23). Bu kişiler onaylanmak için başkalarına tâbi olma ihtiyacı duymazlar (Tufan ve Yıldız, 1993; akt. Çobanoğlu, 2020:25). Aynı zamanda kendilerini geliştirme hevesleri vardır, yeni düşüncelere karşısında heyecan duyar, kendilerine güvenirler ve düşük benlik saygısı olan kişilere göre stresle daha rahat başa çıkabildikleri görülür. Düşük benlik saygısına sahip kişilerin ise kendilerine ve etrafindakilere karşı olumsuz bir yaklaşım içerisinde oldukları ve çevreleriyle aralarına mesafe koymayı tercih ettikleri görülür (Çobanoğlu, 2020:24). Bu kişiler çevreleri ile uyumsuz davranışlar gösterebilmekte, diğer insanlar tarafından rahatlıkla manipülasyona uğrayabilmektedirler (Oğuz, 2016; akt. Çobanoğlu, 2020:24). Meggert'e göre benlik saygısını negatif yönde etkileyen başlıca nedenler; ebeveyn, çevre ve kültürdür. Ebeveyn tutumlarından mükemmeliyetçi, sınır koyamayan, çocuğun tepkisini yanıtız bırakan, dinlemeyen, izin verici, reddedici ve otoriter yaklaşımlar çocuğun benlik saygısını düşürebilmektedir (Çelik, 2011; akt. Kılıç, 2020:27).

Literatür çalışmaları incelendiğinde, çocukluk çağı travmalarının kişinin benlik saygısını etkilediği sonuçlarına ulaşılmaktadır. Çobanoğlu (2020:61), yaptığı çalışma sonucunda çocukluk çağı travması ile benlik saygısı puanları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koyarak, çocukluk çağı travmalarının benlik saygısını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Güneri Yöyen (2017:280), yaptığı çalışma sonucunda çocukluk çağı travması yaşamanın, kişilerin benlik saygısını düşürdüğü sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezler

Bu çalışma; çocukluk çağı travmalarının psikoloji öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Söz konusu inceleme öğrenim düzeyi ve cinsiyet parametreleri üzerinden detaylandırılmıştır. Araştırmada “çocukluk çağı travmaları” ve “benlik saygısı” kavramları arasındaki ilişkilerinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

H1: Psikoloji öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki söz konusudur.

H2: Psikoloji öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H3: Psikoloji öğrencilerinin benlik saygısı cinsiyet değişkeni bakımından farklılık göstermektedir.

H4: 4. Sınıf psikoloji öğrencilerinin benlik saygısı, 1. Sınıf psikoloji öğrencilerinin benlik saygısına göre daha yüksektir.

H5: Fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal benlik saygısının anlamlı bir yordayıcısıdır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmanın evreni psikoloji öğrencileri oluştururken, araştırma örneklemini ise 2021-2022 öğretim yılı bahar döneminde Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC’de psikoloji bölümünü okumakta olan öğrencilerden meydana gelmektedir. Araştırma 176 kadın, 69 erkek olmak üzere toplam 245 kişinin katılımı ile gerçekleştirmiş olup; katılımcılar kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı arasında söz konusu olan ilişkinin incelendiği literatür çalışmalarının incelendiği bu çalışmanın psikoloji öğrencilerinden oluşan örneklem ile literatüre kazandırılması en temel hedefdir. Katılımcılar, çalışmanın gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştiği ve bu bağlamda sağladıkları her türlü bilginin gizli kalacağı hakkında bilgilendirilmiş, yazılı onam alınmasının ardından ölçeklerin uygulanmasına geçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılacak verilerin toplanmasına yönelik olarak Bireysel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanmıştır.

Katılımcılara ait cinsiyet, okudukları üniversite, öğrenim gördükleri sınıf, psikoloji öğrencisi olup olmadıkları gibi verilerin ölçülmesi amacıyla 4 maddeden meydana gelen bireysel bilgi formu hazırlanmıştır.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bernstein vd.’nin geliştirilmiş olduğu, 28 sorudan oluşan bu ölçek, bireylerin 18 yaşına kadar yaşamış oldukları travma olarak adlandırılan deneyimlerinin tespit edilebilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Ölçekte sorular karşısında 5’li likert tipi cevaplandırma seçeneği bulunmaktadır (1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Çoğunlukla Katılmıyorum, 3- Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4- Çoğunlukla Katılıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum). Ölçekte yer alan maddeler arasında çeldirme amacı ile konulan herhangi bir soru maddesi yer almamaktadır (Bernstein ve ark. 1994; akt. Kaya, 2014:59).

Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan 125 olup; ölçekte 2., 5., 7., 13., 26. ve 28. maddelerin ters puanlanması gerekmektedir. Kontrol amaçlı olan 10., 16. ve 22. maddeler puanlamaya dahil edilmemelidir. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği beş alt boyuttan oluşmaktadır. 9., 11., 12., 15. ve 17. maddeler fiziksel istismar alt boyutunu oluşturmaktadır. 20., 21., 23., 24. ve 27. maddeler cinsel istismar alt boyutunu oluşturmaktadır. 3., 8., 14., 18. ve 25. maddeler duygusal istismar alt boyutunu oluşturmaktadır. 1., 4., 6., 2. ve 26. maddeler fiziksel ihmal alt boyutunu oluşturmaktadır. 5., 7., 13., 19. ve 28. maddeler ise duygusal ihmal alt boyutunu oluşturmaktadır.

Ölçeğin ülkemizde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını Şar vd. gerçekleştirmiştir. 2012 tarihli bu geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda fiziksel ve cinsel istismar için eşik puanın 5 olması gerektiği belirlenmiştir. 5 puanın aşılması durumunda pozitif bildirim olarak kabul edilmesi önerilmiştir. Fiziksel ihmal ve duygusal istismar için 7

sınır puan, duygusal ihmal soruları içinse 12 sınır puan olarak önerilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ise genel sınır puanının 35 olarak ele alınması uygun görülmüştür (Kırlioğlu ve Tekin, 2020:330; Şar ve ark. 2012:4).

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Morris Rosenberg (1963)'in 5024 ergen katılımcı ile geliştirilen bu ölçeğin, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını ülkemizde Çuhadaroğlu (1986:2) yürütmüş ve bu doğrultuda 205 kişilik lise öğrencilerinden oluşan örneklem grubu kullanılmıştır. Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışmasında 0-1 aralığı puan yüksek benlik saygısına karşılık gelirken; 2-4 puan aralığı orta benlik saygısına, 5-6 puan aralığı ise düşük benlik saygısına karşılık gelmektedir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği likert tipi cevaplama sistemine sahiptir. Katılımcılar 10 soru için 4 farklı cevaptan (1- çok doğru, 2- doğru, 3- yanlış, 4- çok yanlış) en uygununu seçip işaretleme yapmaktadır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği toplamda 12 alt başlık ve 63 sorudan meydana gelmektedir. Alt kategoriler gerek duyulması durumunda tek tek kullanılabilir. Bireylerin benlik saygısını ölçmek için ölçeğin ilk 10 sorusu kullanılmaktadır. Olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık sıralanmıştır. 1. 2. 4. 6. ve 7. maddeler olumlu, 3. 5. 8. 9. ve 10. maddeler olumsuzdur (Çuhadaroğlu, 1986:31).

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri psikoloji öğrencilerinden çevrimiçi yollarla toplanmıştır. Bu bağlamda Google Form Anket Sistemi'nden yararlanılmıştır. Katılımcılara ulaştırılan anket içerisindeki bilgilendirilmiş onam formunda, katılımcılara araştırmayı yürüten kişilerin bilgileri ve araştırmanın amacı anlatılmıştır. Araştırma kapsamında yöneltilen soruları, araştırma evreni ve örneklemini ile örtüşen 261 katılımcı cevaplamıştır. Araştırmanın geçerliğini koruması amacıyla Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine ait 10.,16. ve 22. maddelerden oluşan kontrol sorularına 'Kesinlikle Katılıyorum' yanıtını veren katılımcılardan elden edilen verilere şüpheyle bakıldığından bu maddeler analize dahil edilmemiştir. Bu doğrultuda, 16 katılımcının verileri analiz dışı tutularak 245 katılımcının verileri ile araştırma yürütülmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırma hipotezlerine yanıt bulmak üzere, SPSS 22.0 (Statistical Package for the Social Science) programına başvurulmuştur. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin normal, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin normal dağılmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle iki bağımsız grup arasındaki verilerin karşılaştırılmasında T, sürekli değişkenler arasında Spearman Korelasyon, ikiden daha fazla bağımsız gruplar için Mann Whitney U, bağımlı değişkenin yüzde kaçını bağımsız değişkenin açıkladığını belirlemek için Regresyon testine başvurulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, çalışma verilerinin analiz bulguları ve açıklamalarına yer verilmiştir.

Yirmi sekiz maddeden oluşan Çocukluk Çağı Travması Ölçeği güvenilirlik analizi, Cronbach Alfa (α) değeri hesaplanarak yapılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin güvenilirlik katsayısı (α) 0.91, Çocukluk Çağı Travması Ölçeğinin güvenilirlik katsayısı (α) 0.85, Fiziksel İstismar alt boyutunun güvenilirlik katsayısı (α) 0.89, Cinsel İstismar alt boyutunun güvenilirlik katsayısı (α) 0.93, Duygusal İstismar alt boyutunun güvenilirlik katsayısı (α) 0.86, Fiziksel İhmal alt boyutunun güvenilirlik katsayısı (α) 0.64 ve Duygusal İhmal alt boyutunun güvenilirlik katsayısı (α) 0.45'tir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet ve Sınıf Dağılımı

Demografik Değişkenler		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	176	71,8
	Erkek	69	28,2
Sınıf	1. Sınıf	70	28,6
	2. Sınıf	38	15,5
	3. Sınıf	50	20,4
	4. Sınıf	87	35,5
	Toplam	245	100,0

Tablo 1'de katılımcılara ait demografik bilgilerine ilişkin yanıtlarla ilgili değerlere yer verilmektedir. Araştırmaya dahil edilen 245 kişinin 176'sı kadın (%71,8), 69'u (28,2) erkektir. Kadın katılımcı sayısı, erkek katılımcıların sayısına kıyasla daha yüksektir. Katılımcıların, 70'i (%28,6) 1. sınıf, 38'i (%15,5) 2. sınıf, 50'si (%20,4) 3. sınıf, 87'si (%35,5) 4. Sınıftır.

Tablo 2. Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek Adı	Z	p	Basıklık	Çarpıklık
ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	4,11	0,00	5,10	2,38
ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	5,29	0,00	2,43	1,91
ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	4,99	0,00	0,39	1,10
ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	3,46	0,00	3,27	1,51
ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	3,21	0,00	0,33	0,94
ÇÇTÖ- Toplam	14,22	0,00	3,53	1,76
RBSÖ	7,12	0,00	-0,30	0,38

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği * $p > 0,05$: İstatistiksel olarak anlamlı

Tablo 2 incelendiğinde; ÇÇTÖ toplam puanı ($z=14.22$, $p<0,05$), Fiziksel İstismar ($z=4,11$ $p<0,05$), Cinsel İstismar ($z=5,29$, $p<0,05$), Duygusal İstismar ($z=4,99$ $p<0,05$), Fiziksel İhmal ($z=3,46$, $p<0,05$) ve Duygusal İhmal ($z=3,21$, $p<0,05$) alt boyutları ile RBSÖ toplam puanı ($z=7,12$, $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tabachnick ve Fidell basıklık ve çarpıklık değerlerinin-1.5 ila +1.5 aralığında olduğunda normal dağılım olduğu belirtmektedir. (Tabachnick ve Fidell, 2013). Çocukluk Çağı Travma Ölçeği'nin basıklık ve çarpıklık değerleri bu değerlerin dışında kalmakta olup, normal dağılım göstermemektedir.

RBSÖ çarpıklık ve basıklık değerleri ölçeklerin normal dağılım gösterdiğini; ancak ÇÇTÖ'nün çarpıklık ve basıklık değerleri ölçeğin normal dağılımı olmadığını göstermektedir. Bu veriler ÇÇTÖ ile bulunan hipotezlerin analizinde nonparametrik analizler kullanılmış olup, bulunmayan analizlerde ise parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 3. Çocukluk Çağı Travması ile Benlik Saygısı İlişkisine Dair Korelasyon Analizi

	RSBÖ	ÇÇT- Toplam	Fiziksel istismar	Cinsel istismar	Duygusal istismar	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal
RSBÖ	1,000						
ÇÇT Toplam	,380**	1,000					
Fiziksel istismar	,246**	,687**	1,000				
Cinsel istismar	,161**	,578**	,403**	1,000			
Duygusal istismar	,412**	,778**	,607**	,342**	1,000		
Fiziksel ihmal	,249**	,647**	,415**	,191**	,404**	1,000	
Duygusal ihmal	,412**	,654**	,413**	,208**	,581**	,486**	1,000

ÇÇT: Çocukluk Çağı Travmaları; RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

** p <0,01

1. ve 2. hipotezlerin test edilmesi adına, araştırmada ölçekleri Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve alt ölçeklerinden, Rosenberg Benlik Saygısı arasındaki ilişki, verilerin dağılımı normal olmadığı için Spearman Korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

Benlik saygısı ölçek puanları değerlendirmesinde; düşük puan yüksek benlik saygısı düzeyini, yüksek puan düşük benlik saygısı düzeyini göstermektedir. Bu doğrultuda ulaşılan bulgular göstermektedir ki; benlik saygısı ile çocukluk çağı travması ölçeklerinin puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r(245) = 0.38, p < 0.01$). Benlik saygısı ile duygusal istismar ($r(245) = 0.41, p < 0.01$) ve duygusal ihmal ($r(245) = 0.41, p < 0.01$) arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı, orta düzeyde ve pozitif yönlüdür. Ayrıca, benlik saygısı ile fiziksel istismar ($r(245) = 0.24, p < 0.01$), cinsel istismar ($r(245) = 0.16, p < 0.01$) ve fiziksel ihmal ($r(245) = 0.24, p < 0.01$) arasında yine istatistiki açıdan anlamlı fakat zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Bu sonuçlara göre; çocukluk çağı travması, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal arttıkça benlik saygısı düşmektedir (Tablo 3).

Çocukluk çağı travmaları ile fiziksel istismar ($r(245) = 0.68, p < 0.01$), cinsel istismar ($r(245) = 0.57, p < 0.01$), fiziksel ihmal ($r(245) = 0.64, p < 0.01$) ve duygusal ihmal ($r(245) = 0.65, p < 0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır. Çocukluk çağı travmaları ve duygusal istismar arasında istatistiki yönden anlamlı ve yüksek düzeyli pozitif yönlü ilişki vardır ($r(245) = 0.77, p < 0.01$). Fiziksel istismar ile cinsel istismar ($r(245) = 0.40, p < 0.01$), duygusal istismar ($r(245) = 0.60, p < 0.01$), fiziksel ihmal ($r(245) = 0.41, p < 0.01$) ve duygusal ihmal ($r(245) = 0.41, p < 0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyli pozitif yönlü bir ilişki vardır. Cinsel istismar ile fiziksel ihmal ($r(245) = 0.19, p < 0.01$) ve duygusal ihmal ($r(245) = 0.20, p < 0.01$) arasında istatistiki açıdan anlamlı ve düşük düzeyli pozitif yönlü bir ilişki vardır. Cinsel istismar ve duygusal istismar arasındaki ilişki de istatistiki açıdan anlamlı, orta düzeyli ve pozitif yönlüdür ($r(245) = 0.34, p < 0.01$). Duygusal istismar ile fiziksel ihmal ($r(245) = 0.40, p < 0.01$) ve duygusal ihmal ($r(245) = 0.58, p < 0.01$) arasında istatistiki açıdan anlamlı ve orta düzeyli pozitif yönlü bir ilişki vardır. Fiziksel ihmal ile duygusal ihmal arasında istatistiki açıdan anlamlı ve orta düzeyli pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r(245) = 0.48, p < 0.01$)

Tablo 4. Çocukluk Çağı Travmalarının Benlik Saygısına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	T	p	F	Model (p)	R ²
	Fiziksel istismar	0,12	0,81	0,41			
Benlik Saygısı	Cinsel istismar	0,18	1,14	0,25	14,38	0,00	0,26
	Duygusal istismar	0,28	2,07	0,03*			
	Fiziksel ihmal	0,15	1,31	0,18			
	Duygusal ihmal	0,27	2,72	0,00**			

* p < 0,05; ** p < 0,01

Fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmalin benlik saygısını ne kadar yordadığını incelemek üzere yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinin sonuçları istatistiki açıdan anlamlıdır ($F=14.38, p=0.00<0.01$). R² değeri 0.26

olup; buna göre benlik saygısındaki %26 oranındaki varyans çocukluk çağı travması alt boyutları ile açıklanabilir. Fakat tabloda yer alan Beta katsayılarına bakılarak, bağımsız değişkenlerin tamamı regresyon modeline dahil edildiğinde, benlik saygısının açıklanmasında sadece duygusal istismar ($\beta=0.28$, $p < 0.05$) ve duygusal ihmalin ($\beta=0.27$, $p < 0.01$) anlamlı katkısı söz konusudur. Diğer bağımsız değişkenler arasından fiziksel istismar ($\beta=0.12$, $p > 0.05$), cinsel istismar ($\beta=0.18$, $p > 0.05$) ile fiziksel ihmalin ($\beta=0.15$, $p > 0.05$) anlamlı katkısına rastlanmamıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ort.	Z	p
ÇÇT toplam	Kadın	176	116,17	-2,41	0,01*
	Erkek	69	140,41		
Fiziksel istismar	Kadın	176	115,97	-2,82	0,00**
	Erkek	69	140,94		
Cinsel istismar	Kadın	176	122,04	-0,40	0,68
	Erkek	69	125,46		
Duygusal istismar	Kadın	176	122,24	-0,26	0,78
	Erkek	69	124,93		
Fiziksel ihmâl	Kadın	176	111,61	-4,06	0,00**
	Erkek	69	152,07		
Duygusal ihmâl	Kadın	176	113,91	-3,25	0,00**
	Erkek	69	146,20		

ÇÇT: Çocukluk çağı travmaları; * $p < 0,05$

Çocukluk çağı travması ölçek ve alt boyut puanlarının cinsiyet açısından farklarını belirlemek için Mann-Whitney U testine başvurulmuştur. Analizin sonuçları doğrultusunda; kadın ve erkek katılımcıların toplam çocukluk çağı travması puanları

arasında toplam anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p = 0.01$; $p < 0.05$). Buna göre; erkek (140.41) katılımcıların çocukluk çağı travması toplam puanı kadın (116.17) katılımcılara göre daha yüksektir. Fiziksel istismar toplam puanları ve cinsiyet arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık söz konusudur ($p = 0.00$; $p < 0.05$). Buna göre; erkek (140.94) katılımcıların fiziksel istismar toplam puanı kadın (115.97) katılımcılara göre daha yüksektir. Fiziksel ihmal toplam puanları ve cinsiyet arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık görülmüştür ($p = 0.00$; $p < 0.05$). Buna göre; erkek (152.07) katılımcıların fiziksel ihmal toplam puanı kadın (111.61) katılımcılara göre daha yüksektir. Duygusal ihmal toplam puanları ve cinsiyet arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık görülmüştür ($p = 0.00$; $p < 0.05$). Buna göre; erkek (146.20) katılımcıların duygusal ihmal toplam puanı kadın (113.91) katılımcılara göre daha yüksektir. Ayrıca, diğer değerler incelendiğinde; cinsiyete göre, cinsel istismar ($p = 0.68$; $p > 0.05$) ve duygusal istismar ($p = 0.78$; $p > 0.05$) toplam puanlarına ilişkin istatistiki açıdan anlamlı fark görülmemiştir. (Tablo 5)

Tablo 6. Katılımcıların Benlik Saygısının Cinsiyet göre Farklılaşma Durumuna İlişkin T Testi

Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
RSBÖ	Erkek	176	20,84	15,27	243	-1,72	,086
	Kadın	69	22,57	12,66			

RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Tablo 6’da Rosenberg Benlik Saygısı Ölçek puanlarının cinsiyet açısından farklarını belirlemek için T- Testi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, kadın katılımcıların toplam benlik saygısı puanları ve erkek katılımcıların toplam benlik saygısı puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($t(243) = -1.72$, $p > .05$).

Tablo 7. Katılımcıların Benlik Saygısının Sınıf Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin T testi

Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
RSBÖ	1.sınıf	70	21,28	6,61	155	0,63	,71
	4.Sınıf	87	20,86	7,76			

RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Tablo 7’de Rosenberg Benlik Saygısı Ölçek puanlarının sınıf açısından farklarını belirlemek için T testine başvurulmuştur. Analizin sonuçları, 1.sınıf ve 4. sınıfta okumakta olan katılımcıların benlik saygısı toplam puanlarının arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($t(155) = 0.63$, $p > .05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Demografik bulguların değerlendirilmesi sonucunda; cinsiyet ve psikoloji lisans programında öğrenim görülen sınıf ile katılımcıların benlik saygısı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu doğrultuda aşağıda yer alan araştırma hipotezler reddedilmiştir.

H3: Psikoloji öğrencilerinin benlik saygısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H4: 4. sınıf psikoloji öğrencilerinin benlik saygısı ile 1. sınıf psikoloji öğrencilerinin benlik saygısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yukarıdaki hipotezlerin değerlendirilmesi adına T testi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, kadın ve erkek katılımcıların benlik saygısı toplam puanları arasında ve psikoloji lisans programında 1.sınıf ve 4. sınıfta okumakta olan katılımcıların benlik saygısı toplam puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Dolayısıyla araştırmada yer alan H3 ve H4 hipotezleri reddedilmiştir. Literatür incelendiğinde, Özkan'ın (1994:5), yaş ortalaması 18,9 olan 550 denek ile yaptığı araştırmada yüksek benlik saygısı kadınlarda, erkeklere göre %15 daha fazla görülmüştür. Ancak bu çalışmada katılımcılar cinsiyet bağlamında homojen dağılmamıştır (171 kadın, 379 erkek). Aytaçalp ve Durat'ın (2019:76) yürüttükleri araştırma sonucunda, erkeklerin benlik saygısı ölçeği puan ortalaması, kadınlara göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Toker'ın (2021:78) araştırmasında ise Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ortalama puanları cinsiyete göre değerlendirildiğinde en düşük benlik saygısı ortalama puanı kadınlara aittir. Ancak Çobanoğlu'nun (2020:45) araştırmasındaki bulgulara bakıldığında benlik saygısı ölçek toplam puanları kadın ve erkekler arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Cinsiyetlere göre benlik saygısı ilişkisini inceleyen çalışmalar göz önüne alındığında, benlik saygısının cinsiyete göre değişkenlik gösterip göstermediği tam olarak bilinmemektedir. Bu alanda daha fazla çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmada psikoloji öğrencilerinin benlik saygısı ve eğitim yılları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır. Benzer araştırmalarda, benlik saygısı ile sınıf düzeyi arasında da bir ilişki bulunamamıştır. (Uyanık ve Akman, 2004:175; Cam, Khorshid ve Özsoy, 2000:37; Sam, Sam ve Ongen, 2010:12) Araştırmayı desteklemekle beraber, bir başka çalışma olan hemşirelik birinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerinin benlik saygısını belirleme ve karşılaştırma amacıyla yapılan çalışma sonuçlarına göre, dördüncü sınıf öğrencileri genel olarak en yüksek benlik saygısını göstermiştir. Bununla beraber Cowin ve arkadaşlarının çalışmaları, öğrencilerin benlik saygısı ve güveninin akademik yıl ile önemli bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin özgüveni ve özsaygısı yükseldikçe hemşirelik eğitiminin başlaması ve akademik yıl süresinin artmasıyla düşmektedir. (Cowin, Craven, Johnson ve Marsh, 2006:28) Randle yaptığı çalışmada, artan akademik yıllar birlikte öğrencilerin benlik saygısının azaldığını göstermiştir (Randle, 2003:397). Buna karşın, Arthur ve Thorne'un 127 Kanadalı öğrenci üzerinde

yaptıkları çalışmanın sonuçları, üniversite eğitiminin her geçen yılında benlik kavramının ve benlik saygısının geliştiğini göstermiştir (Arthur ve Thorne ,1998:380).

Literatür incelendiğinde, psikoloji lisans programında okumakta olan 1. ve 4. sınıfların benlik saygısı düzeylerinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmaların çelişkili sonuçları, farklı örneklem ve seçim araçlarından kaynaklanıyor olabilir ve topluluklar arasında farklılık gösterebilir. Bu çalışmalardan elde edilen farklı bulgular, bu alanda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocukluk çağı travması ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi adına korelasyon analizine başvurulmuştur. Analizin sonuçlarına bakılarak, benlik saygısı ile çocukluk çağı travması ölçeklerinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel bakımdan anlamlı ve orta düzeyli pozitif yönlü bir ilişkinin mevcut olduğu söylenebilir. Çocukluk çağı travmaları, kendi içerisinde 5 alt boyut bulundurmaktadır. Bu alt boyutlar incelendiğinde, benlik saygısı ile duygusal istismar ve duygusal ihmal arasında istatistiki açıdan anlamlı ve orta düzeyli pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Duygusal istismar ve duygusal ihmal, benlik saygısına doğrudan etki eden faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca benlik saygısı ile fiziksel istismar, cinsel istismar ve fiziksel ihmal arasında istatistiki açıdan anlamlı ve zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Fiziksel istismar, cinsel istismar ve fiziksel ihmal benlik saygısına dolaylı olarak etki eden faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Literatürdeki diğer çalışmalara bakıldığında benzer sonuçlarla karşılaşmıştır. Khaligova (2019:56) 'nın yürüttüğü araştırmada örneklem İstanbul Aydın Üniversitesi'nde okumakta olan 321 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçları, çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı arasında bir ilişki bulunduğunu, değişkenlerin birbirini yordadığını göstermiştir. Aytacalp ve Durat (2019:52)'ın 400 kişi ile yürüttükleri, Karabük Üniversitesi öğrencileri üzerinde çocukluk çağı travmaları ile suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı düzeyi ilişkisinin inceledikleri çalışma kapsamında, benlik saygısı ölçek puanları arttıkça Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ve çocukluk çağı suçluluk ölçeği alt boyutlarında düşüş yaşandığı sonucuna varılmıştır. Güneri Yöyen (2017:267)'in yürüttüğü çalışmada ise çocukluk çağı travmasının benlik saygısını düşürdüğü, çocukluk çağı travması alt boyutlarının da benlik saygısını farklı düzeylerde olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına rastlanmıştır. Mullen vd. (1996:19) tarafından yapılan araştırma çalışmasında çocuk istismarı ve ihmalinin uzun süreli etkileri araştırılmıştır. Uzaklaşma durumunun bildirilmesi düşük düzeyde benlik saygısı ve bireylerin ilişki sorunları arasında kuvvetli bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu veriler neticesinde araştırmada benlik saygısı ve çocukluk çağı travmaları hakkında elde edilen sonuçların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Sonuçlar yorumlandığında, psikoloji öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olduğu neticesine varılmaktadır. Çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı arasında negatif korelasyon bulunmaktadır. Çocukluk çağı travması, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel

ihmal ve duygusal ihmal arttıkça benlik saygısı düşmektedir. Dolayısıyla aşağıdaki araştırma hipotezlerini destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır.

H1: Psikoloji öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur.

Fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmalin benlik saygısını ne derece yordadığının incelenmesi adına gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç benlik saygısındaki %26 oranındaki varyansın çocukluk çağı travması alt boyutlarıyla açıklanabileceğini göstermektedir. Fakat tabloda yer alan Beta katsayılarına bakıldığında, çocukluk çağı travması alt boyutları arasından sadece duygusal istismar ve duygusal ihmal benlik saygısını açıklayabilmiştir. Diğer bağımsız değişkenlerden fiziksel istismar, cinsel istismar ile fiziksel ihmalin anlamlı katkısı yoktur. Benzer bir araştırma sonuçlarına göre; fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalmış olan ergenlerde benlik saygısının geçirmeyenlere kıyasla daha düşük olduğu saptanmış (Eroğlu ve Türk, 2013:1422) olup, çocukluk çağı travmaları düşük benlik saygısı geliştirme bakımından bir etken olarak belirtilmiştir. (Tıraşçı ve Gören, 2007:70). Araştırma bulguları aşağıda yer alan H5 hipotezini kısmen desteklemiş olup literatür ile uyumlu olduğu görülmüştür.

H5: Fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal benlik saygısının anlamlı bir yordayıcısıdır.

Araştırmada çocukluk çağı travması ölçek ve alt boyut puanlarının cinsiyet açısından farklarını belirlemek için Mann- Whitney U testi uygulanmıştır. Analizin sonuçlarından yola çıkılarak; kadın katılımcıların ve erkek katılımcıların çocukluk çağı travması toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark söz konusu olduğu söylenebilir. Bu bakımdan, erkek katılımcıların çocukluk çağı travması toplam puanı kadın katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Çocukluk çağı travmalarının alt boyut puanlarında ise fiziksel istismar toplam puanları ve cinsiyet arasındaki ilişki de istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Bu doğrultuda, erkek katılımcıların fiziksel istismar toplam puanlarının kadın katılımcıların toplam puanlarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Fiziksel ihmal toplam puanları ile cinsiyet arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Buna göre, erkek katılımcıların fiziksel ihmal toplam puanı kadın katılımcılara göre daha yüksektir. Duygusal ihmal toplam puanları ve cinsiyet arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre, erkek katılımcıların duygusal ihmal toplam puanı kadın katılımcılara göre daha yüksektir. Ayrıca diğer değerler incelendiğinde, cinsiyete göre, cinsel istismar ve duygusal istismar toplam puanlarının farkları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ulusal çalışmalar incelendiğinde, çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılıklarını belirlemek amacıyla yürütülen araştırmalarda, erkeklerde ihmal ve istismar geçmişinin kadınlara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. (Zeren vd., 2012:536; Aslan ve Alparlan, 1999:275; Özen, Antar ve Özkan, 2004:316) 150 üniversite öğrencisinin dahil edildiği bir diğer araştırmada erkek öğrencilerde kız öğrencilere kıyasla daha yüksek duygusal,

fiziksel ve cinsel istismar ve ihmal puanlarına ulaşılmıştır. (Zeren ve ark., 2012:536) Bu çalışmalar, cinsel ve duygusal istismar hariç olmak üzere araştırmayı desteklemektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, erkek katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantısı kadınlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkek katılımcılarda fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal yaşantısıyla kadınlara kıyasla daha fazla söz konusu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre aşağıdaki araştırma hipotezini onaylayan bulgulara rastlanmıştır.

H2: Psikoloji öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Araştırmadaki bulgulardan yola çıkılarak yapılacak olan çalışmaların kapsamının geliştirilebileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmada veriler Google Form üzerinden elde edilmiştir. Katılımcılar, çocukluklarında yaşadıkları olumsuz deneyimleri ve maruz kaldıkları ihmal ve istismar durumlarını belirtmeyebilir ya da yanlış cevaplar verebilir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda sonraki araştırmaların verileri elden ya da başka yöntemlerle elde edilebilir. Buna ek olarak araştırma sadece psikoloji lisans programında öğrenim görmekte olan öğrencilerle sınırlıdır. İlerde yapılacak olan araştırmalarda farklı bölümlerde eğitim görmekte olan veya farklı eğitim düzeylerine sahip katılımcılar arasında karşılaştırma araştırması yapılabilir. Araştırma örneklemini cinsiyet bakımından evreni yansıtsa bile, yapılacak yeni araştırmalarda cinsiyetin daha homojen dağıldığı bir örneklem seçilebilir. Yeni araştırmalarda daha kapsamlı bilgiler elde edilebilmesi için farklı yaş grupları arasında karşılaştırmalı araştırmalar yürütülmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Arthur D ve Thorne S. Professional Self-concept of Nurses: a Comparative Study of Four Strata of Nursing Students in a Canadian University. *Nurse Education Today*. 1998; 18 (5): 380 -8

Aslan, S. H. ve Alparslan, Z. N. (1999). Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğinin Bir Üniversite Öğrencisi Örnekleminde Geçerlik, Güvenirlik ve Faktör Yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10(2), 275-85.

Aytaçalp, A. ve Durat, G. (2019). Karabük Üniversitesi Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Suçluluk-Utanç Duyguları ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 4(3), 144-187.

Balat Uyanık G. ve Akman B. (2004) Farklı SosyoEkonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*; 14(2),175-183

Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Ruggiero, J. (1995). Initial Reliability and Validity of a New Retrospective Measure of Child Abuse and Neglect: Reply. *The American Journal of Psychiatry*, 152(10), 1535-1537.

Cam O, Khorshid L, Altuğ Ozsoy S. (2000) Bir Hemşirelik Yüksekokulundaki Öğrencilerin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Hemşirelik Araştırma Dergisi*; 1: 33-40

Çobanoğlu, B. (2020). *Çocukluk Çağında Travmaya Uğramış Bireylerin Beliren Yetişkinlik Döneminde Duygusal Yeme Davranışı ve Benlik Saygısı Oluşumu Arasındaki İlişki* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Cowin LS, Craven RG, Johnson M, Marsh HW. (2006) A Longitudinal Study of Student and Experienced Nurses' Self-Concept. *Collegian*. ; 13 (3): 25 -31

- Çuhadaroğlu, F., (1986) *Adolesanda Benlik Saygısı*, Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi.
- Demirkapı, E. Ş. (2014). *Çocukluk Çağı Travmalarının Duygu Düzenleme ve Kimlik Gelişimine Etkisi ve Bunların Psikopatolojiler ile İlişkisi* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Eken, S. B. (2018). *Romantik Kıskançlığın Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Çocukluk Travmaları ile İlişkisi* (Master's thesis, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Erbay, Ş., Beydoğan, H. Ö. (2017). *Eğitimcilerin Eğitim Araştırmalarına Yönelik Tutumları*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(3), 246-260.
- Eroğlu, A.R.Ç. ve Türk, S.B. (2013). Ergenlerde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade tarzları ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 10 (1). 1422-1439.
- Çeçen-Eroğul, A.R. ve Türk, S.B. (2013). Ergenlerde Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Öfke İfade Tarzları ile Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1421-1439.
- Güneri Yöyen, E. (2017). Çocukluk Çağı Travması ve Benlik Saygısı *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.
- Kalkan, M., ve Özbek, S. K. (2011). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ergenlerdeki flört kaygısını yordar mı? *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(1), 35-44.
- Kaya, S. (2014). *Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye Uyarlanması* (Master's thesis, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Kılıç, G. K. (2020). *Kadına Yönelik Psikolojik Partner Şiddetinde Çocukluk Çağı Örselenme- Yaşantıları, Benlik Saygısı ve Duygusal Zekânın Rolü* (Master's thesis, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kırloğlu, M. ve Tekin, H. H. (2020). Adaptation of Childhood Trauma Questionnaire (CTQ) To Turkish Culture: Validity and Reliability. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 325-335.
- Khaligova, F. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları, Beden İmajı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki* (Master's thesis, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Mullen, P.E., Martin, J.L., Anderson, J.C. ve ark. (1996). The Longterm Impact of the Physical, Emotional, and Sexual Abuse of Children: a Community Study. *Child Abuse & Neglect*, 20: 7-21.
- Özen, Ş., Antar, S., Özkan, M., & Sır, A. (2004). Çocukluk Çağı Travmalarının Umutsuzluk ve Depresif Duygu Durum Üzerine Etkisinin Son Sınıf Üniversite Öğrencilerinde İncelenmesi. 40. *Ulusal Psikiyatri Kongresi, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları*, 316(9).
- Özkan, İ. (1994) Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler, *Düşünen Adam*, 7.3, ss. 4-9.
- Sam S, Sam R, Ongen B. (2010) Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Yeniçevresel Paradigma ve Benlik Saygısı Ölçeği ile İncelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*; 21: 1-16.
- Randle, J. (2003) Bullying in the nursing profession. *Journal of Advanced Nursing*, 43(4):395-401.
- Şar, V., Ozturk, E., İkikardes, E. (2012). Validity and Reliability of the Turkish Version of Childhood Trauma Questionnaire. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4).
- Şenkal, İ (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Biçiminin Depresyon ve Kaygı Belirtileri ile İlişkisinde Aleksitiminin Aracı Rolünün İncelenmesi* (Master's thesis, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Toker, D. (2021). *Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Yetişkinlik Yıllarındaki Benlik Saygısı, Bağlanma ve Cinsel İlişkilerdeki Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Abbasođlu, E.ve Öncü, E. (2013). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 407-425

Yayla, E. (2020). *The Relationship of Narcissism with Emotional Childhood Trauma and Separation-Individuation and The Mediating Role of Mentalization* (Master's thesis, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü).

Van der Kolk, B. A., McFarlane, A. C., & Weisaeth, L. (Eds.). (2012). *Traumatic stress: The effects of overwhelming experience on mind, body, and society*. Guilford Press.

Zeren,C.,Yengil,E.,Çelikel,A.,Ayşegül,A.,Arslan,M.(2012).Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541.